

NỖI CÔ ĐƠN CỦA NGƯỜI NGHỆ SĨ (1)

(Tâm Bút)

Đêm qua khó ngủ, ngồi nhìn vắn vơ lên hai tấm vách đầy sách, nhìn ra cửa sổ tối om, nhìn vào nội tâm thấy độ dày cô quạnh giống như một bức tường kiên cố, lại nhớ đến câu nói của Kafka: “*Ta sống trong cái xó của ta, nghĩa là cô đơn, tuyệt đối cô đơn và hoàn toàn cô đơn*”, cũng nhớ đến câu thư anh Uyên Thao gửi hôm tuần trước:

Virginia, Thứ Tư, 5 tháng 6, 2019

TVẤN ơi,

Chiều nay vừa nhận thư TV với tâm lòng mà có lẽ do cơ duyên từ kiếp nào đã đưa lại để tạo cho những ngày tháng cuối đời của tôi một chút hơi ấm hiếm hoi.

Chẳng biết nói gì, ngoài một mong ước vu vơ là sẽ có ít phút giây được ngồi bên nhau, không để nói năng gì nhưng để voi bót một chút quạnh hiu vẫn thường xuyên vây hãm.

Chúc luôn giữ được nụ cười thoải mái.

UT.

Tất cả những nỗi nói trên, đêm qua đồng loạt đánh thức trong tôi một điều bấy lâu tôi vẫn chạy trốn:

“Nỗi cô đơn của một con người (nhất là nghệ sĩ) đang ở vào giai đoạn ‘đã quá khuya’ của cuộc đời.”

*

**

*/ Mùa Tết năm Mậu Tuất (tháng 1/2017) về Nha Trang, đến thăm bà Di 93 tuổi, nhìn thấy sự lủi thủi một mình của Di, tôi đã se lòng đến bỏ ngay căn phòng khách sạn tiện nghi trên đường Trần Phú nhìn ra biển để chạy về lưu trú với Di trong căn nhà nóng bức thiếu ánh sáng trên đường Quang Trung.

Tại đây, đêm đêm trong suốt mười ngày, từ giường nhỏ bên này tôi nghe phát ra từ chiếc máy trên chiếc giường lớn của Di bên kia giọng hát Thái Thanh qua bản Khôi Tình Trương Chi của Phạm Duy:

**/ Đêm năm xưa khi cung đàn lên tơ*

Hoa lá quên giờ tàn,

mây trắng bay tìm đàn

Hồn người thỏ thức trong phòng loan
 Đêm năm xưa nghe cung đàn gảy mơ,
 âu yếm nâng tà quạt,
 hồn gió đưa về thuyền,
 tưởng người trên sóng du thân tiên.
 Êm êm êm dần lan,
 cung Nam Thương mờ vang.
 Em yêu ai bờ sông nhớ thương ai trong đàn
 Xa xa xa rồi tan,
 cung Nam Ai thở than.
 Ai thương em lâu buồn mỗi lúc khuya tàn canh
 Dứt khúc đàn, lòng em thấy đê mê.
 Ôi tiếng đàn, lời không mong ước thề
 Đã thấy tàn, đời không gió xuân về
 khi tiếng ai dần xa.
 Tương tư một khối u sầu
 đợi chờ trăng lên để tan hết thương đau
 Mi em nước mắt hoen màu,
 tóc chảy ngàn hàng môi thắm còn đây.
 Đêm năm xưa tương tư người hò khoan
 ôm ấp bao mộng vàng
 Cho tới khi gặp chàng
 thì đành tan vỡ câu chờ mong.
 Đêm năm xưa trên con thuyền lẻ loi
 khi trót yêu người rồi
 Xa cách nhau vì đời
 tủi hờn duyên kiếp bao giờ nguôi.

*/ Đêm năm xưa ôm mối tình dở dang
 chôn đáy sông hồn cầm
 Ai chết đêm nguyệt rằm
 nợ tình còn đó chưa đền xong.
 Đêm năm xưa chưa nguôi lòng yêu ai

duyên kiếp trong cuộc đời
 Đem xuống nơi tuyến đài
 để thành ngọc đá mong chờ ai.
 Êm êm êm dần trôi,
 bao năm qua dần phai
 Ai xui nên ngọc kia vẫn vương nơi lâu đài
 Tay dâng lên một khay,
 tìm Trương Chi là đây
 Trong đêm khuya tiệc trà vui bóng gia đình ai.
 Rót nước vào, chợt thấy bóng ngưu lang,
 quanh chén trà thuyền trôi theo tiếng đàn
 Có tiếng người vọng câu hát u buồn,
 ai oán câu hò khoan.
 Nâng niu một chén âm hồn,
 mộng tình trăm năm nằm trong đáy ly gương.
 Khi xưa duyên trót phũ phàng,
 thiếp trả nợ chàng, nước mắt này dâng
 Đêm năm xưa yêu dấu người xa xăm
 nâng chén trong lầu buồn
 Thương nhớ nơi ngàn trùng
 lệ sầu rơi xuống câu hò khoan.
 Ôi duyên kia ai đã trả cho ai
 cho mắt rơi lệ rồi
 Cho chén tan thành lời
 để thành bài hát ru lòng tôi.
 □

Bài hát trở nên là kỷ niệm tuyệt vời từng khi nhớ lại quãng thời gian đó. Nha Trang có những cơn gió mùa Tết se se lạnh rất được tôi yêu dấu trở nên đậm sắc hơn vì hình ảnh này. Đêm đêm, cùng Diêu Cự đi uống bière về, có buổi say ngất ngư, nằm xuống trên giường nghe những câu ca:

“Dứt khúc đàn, lòng em thấy đê mê.
 Ôi tiếng vàng, lời không mong ước thê
 Đã thấy tàn, đời không gió xuân về

*khi tiếng ai dần xa.
 Tương tư một khối u sầu
 đợi chờ trăng lên để tan hết thương đau
 Mi em nước mắt hoen màu,
 tóc chảy ngàn hàng môi thắm còn đây.
 (...)*

là tôi lại chỉ muốn khóc, thương cho sự cô đơn của bà Di nghệ sĩ và cả cho chính mình một cách tự nhiên.

[Nhiều người hay vớ vẩn hỏi tôi câu này:

“Tại sao TTBG từng viết một bài rất nặng chỉ trích ông Phạm Duy mà lại vẫn đưa ra trong chữ nghĩa riêng những bài hát ông ấy”?

Rõ là câu hỏi ngu xuẩn đến chẳng buồn đáp!

Âm nhạc là Âm nhạc và Tư cách là Tư cách. Tư cách ông Phạm Duy dở thì tôi nói dở, chứ còn những lời ca rất đẹp, lai láng tính trữ tình của ông, tại sao tôi lại phủ nhận đi?]

Thuở thanh xuân, Di tôi là một người rất đẹp. Bà đi vào, rồi đi ra khỏi đời Cha tôi cũng trong cái nét xuân son diễm lệ ấy. Từ cha tôi, bà học được những ngón đàn vĩ cầm. Để rồi trong những mùa hè của thập niên 2000, mỗi khi trở lại Nha Trang, tôi đều đến ngủ lại nhà Di một hai hôm. Đêm khuya, nằm nghe tiếng đàn Di vọng từ dưới lầu, dấu không tròn trịa kỹ thuật nhưng cái âm hưởng ai oán mang đầy tính chất hoài niệm rõ ràng làm rung cảm thật nhiều cho trái tim tôi.

Hãy tưởng tượng, còn hình ảnh nào đẹp hơn hình ảnh một bà cụ đã ngoài 90 ngồi kéo violon đêm khuya một mình trong phòng khách vắng? Đó chính là sự kiện cùng lúc tạo ra trong tôi hai tình cảm: “Thương và Sợ.” Tôi thương “nỗi cô đơn của một-bản-chất-nghệ-sĩ” trong tâm tư bà Di, cũng sợ cả chính “cái-hình-lẻ-loi-cô-độc của cá nhân tôi” một ngày khi ở vào cái tuổi Di hôm nay.

[]

Trần Thị Bông Giấy.

(Bài viết xong tại San Jose, thứ Tư June 12. 2019 11:30 khuya)

[]